

Canto notturno di
un pastore errante
dell'Asia

Che fài tu, lùna, in cièl? dimmi, che fài,
silenziósa lùna ?

Sórgi la séra, e vài,
contemplàndo i deşèrti; ìndi ti pòsi.

Ancór nón sei tu pàga
di riandàre i sempitèrni càlli ?

Ancór nón prèndi a schìvo, ancór sèi vàga
di miràr quèste vàlli ?

Somìglia alla tua vìa
la vìa del pastóre.

Sóрге in sul prìmo albóre;
mòve la gréggia óltre pèl càmpo, e véde
gréggi, fontàne ed èrbe;

pòi stàncò si ripòsa in su la séra:
àltro mài nón ispèra.

Dìmmi, ó lùna : a che vàle
al pastór la sua vìa,
la vòstra vita a vói ? dìmmi: óve tènde
quèsto vagàr mìo brève,
il tuo córso immortàle ?

Vecchierèl biànco, inférmo,
mèzzo vestìto e scàlzo,
cón gravìssimo fàscio in su le spàlle,
pér montàgna e pér vàlle,
pér sàssi acùti , ed àlta réna, e fràtte,
al vènto, alla tempèsta, e quàndo avvàmpa
l'óra, e quàndo pòi gèla,
córre via, córre, anèla,
vàrca torrènti e stàgni,
càde, risórge, e piú e piú s'affrétta,
sènza pòsa e ristòro,
làcero, sanguinóso; infìn ch'arrìva
colà dóve la via
e dóve il tànto affaticàr fu vòlto:
abìsso òrrido, immènso,
óv'èi precipitàndo, il tùtto obblìa.
Vérgine lùna, tàle
è la vìa mortàle.

Nàsce l'uòmo a fatìca,
ed è rìschio di mòrte il nasciménto.
Pròva péna e torménto
per prima còsa; e in sul princìpio stéssu
la madre e il genitóre
il prènde a consolàr dell'èsser nato.

Pòi che crescèndo viène,
l'uno e l'altro il sostiene, e via pur sèmpre
con atti e con paròle
stùdiasì fàrgli còre,
e consolàrlo dell'umàno stàto:
àltro uffìcio piú gràto
nón si fa da perènti alla lór pròle.
Ma perché dàre al sóle,
perché règgere in vìa
chi pòi di quèlla consolàr convènga?
Se la vìa è sventùra
perché da nòi si dùra ?
Intàtta lùna, tàle
è lo stàto mortàle.
Ma tu mortàl nòn sèi,
e fòrse dél mìo dìr pòco ti càle.

Pùr tu, solìnga, etèrna peregrìna,
che sì pensósa sèi, tu fòrse intèndi,
quèsto vìver terréno,
il partìr nòstro, il sospiràr, che sia;
che sia quèsto morìr, quèsto suprèmo
scoloràr dél sembìante,
e perìr dalla tèrra, e venìr méno
ad ógni usàta, amànte compagnia.

E tu cèrto comprèndi
il perché délle còse, e védi il frùtto
dél mattìn, délla séra,
dél tàcito, infìnito andàr del tèmpo.
Tu sài, tu cèrto, a quàl suo dólce amóre
rìda la primavèra,
a chi giòvi l'ardóre, e che procàcci
il vèrno co' suòi ghiàcci.
Mille còse sai tu, mille discòpri,
che són celàte al sémplìce pastóre.
Spéssò quànd'io ti mìro
stàr così mùta in sul deşèrto piàno,
che, in suo giro lontàno, al cièl confìna;
ovvér cón la mia gréggia
seguìrmi viaggiàndo a màno a màno;
e quàndo mìro in cièlo àrder le stéllè;
dìco fra mé pensàndo:
a che tante facèlle?
che fa l'ària infìnita, e quél profòndo
infìnito sérén? che vuòl dír quèsta
solitùdine immènna? ed io che sónò?
Così méco ragiónò: e délla stànza
şmisuràta e supèrba,
e dell'innumeràbile famìglia;
pòi di tànto adopràr, di tànti mòti

d'ògni celèste, ógni terréna còsa,
giràndo sènza pòsa,
pér tornàr sèmpre là dónde són mòsse;
ùso alcùno, alcùn frùtto
indovinàr nón sò. Ma tu pér cèrto,
giovinétta immortàl, conósci il tùtto.
Quésto io conósko e sènto,
che dégli etèrni gìri,
che dell'èsser mìo fràle,
quàlche bène o contènto
avrà fórs'àltri; a mé la vìa è màle.
Ó gréggia mìà che pòsi, óh té beàta,
che la mișèria tùà, crédo, nón sai!
Quànta invìdia ti pòrto!
Nón sól perché d'affàno
quàsi lìbera vài;
ch'ògni stènto, ógni dàno,
ógni estrèmo timór sùbito scòrdi;
ma più perché giammài tèdio nón pròvi.
Quàndo tu sièdi all'ómbra, sóvra l'èrbe,
tu se' quèta e contènta;
e gràn pàrte dell'anno
sènza nòia consùmi in quéllo stàto.
Ed io pùr sèggo sóvra l'èrbe, all'ómbra,

ed un fastìdio m'ingómbra
la ménte, ed uno sprón quàsi mi pùnge
sì che, sedèndo, piú che mài són lùnge
da trovàr pàce o lòco.
E pùr nùlla nón bràmo,
e nón ho fino a qui cagión di piànto.
Quél che tu gòda o quànto,
nón so già dír; ma fortunàta sèi.
Ed io gòdo ancór pòco,
o gréggia mia, né di ciò sól mi làgno.
Se tu parlàr sapéssi, io chiederèi:
dìmmi: perché giacèndo
a béll'àgio, ozióso,
s'appàga ógni animàle;
mé, s'io giaccio in ripòso, il tèdio assàle?

Fórse s'avéss'io l'àle
da volàr su le nùbi,
e noveràr le stéлле ad una ad una,
o cóme il tuòno erràr di giògo in giògo,
più felice sarèi, dólce mia gréggia,
più felice sarèi, càndida lùna.
O fórse èrra dal véro,
miràndo all'altrùi sòrte, il mio pensièro:
fórse in quàl fórma, in quàle

stàto che sia, déntro covile o cùna,
è funèsto a chi nàsce il dì natàle.

Giacomo Leopàrdi
Recanati,
ottobre 1829 - aprile 1830

Dal testo originale su [Liber Liber](#)
(pubblico dominio)

Corretto ed accentato da:
[Annibale Covini Gerolamo](#)
Creative Commons 3.0

grazie ai vocabolari di italiano:

["Vocabolario della lingua italiana"](#)
di Nicola Zingarelli, edito da Zanichelli

dizionario di lingua on line
[WORDREFERENCE](#)

ultima revisione: 21 febbraio 2022